

FRANSUZ TILIDAN O'ZBEK TILIGA O'ZLASHGAN SO'ZLAR**Munavvarxon Sharobiddinovna Maraimova**

Termiz davlat universiteti Xorijiy filologiya fakulteti Roman-german tillar kafedrası
fransuz tili o'qituvchisi

minavvarsharobidinovna@gmail.com

Norali Xudoymurod o'g'li Amirov

Termiz davlat unversiteti Xorijiy Filologiya va tillarni o'qitish fransuz tili yo'nalishi
4-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Zamonaviy tilshunoslikda va xalqaro munosabatlarda fransuzcha kelib chiqishga ega soʻzlarni bilish amaliy kommunikatsiyani yengillashtiradi. Oʻzlashgan soʻzlarni bilish orqali tilning lugʻaviy boyligi oshadi va ularning kelib chiqishi, maʼnosi, ishlatilish doirasini tushunishga yordam beradi. Oʻzlashgan soʻzlar ikki xalq madaniyatining aloqalarini aks ettiradi. Ularni oʻrganish tarixiy, madaniy va lingvistik munosabatlar haqida bilimni oshiradi. Fransuzcha soʻzlar ilmiy terminologiyada koʻp qoʻllaniladi. Ularni oʻrganish ilmiy va texnik sohalardagi bilimlarni oʻzlashtirishni osonlashtiradi. Oʻzlashgan soʻzlarni oʻrganish orqali oʻzbek tilining rivojlanish jarayonini kuzatish, yangi soʻzlar qabul qilish mexanizmini tushunish mumkin.

Kalit soʻzlar: Leksika, avans, adres, album, anketa, ansambl, afisha, ampermetr, asambleya

ABSTRACT

In modern linguistics and international relations, knowledge of words of French origin facilitates practical communication. Knowledge of borrowed words increases the lexical richness of the language and helps to understand their origin, meaning, and scope of use. Borrowed words reflect the connections between the cultures of the two peoples. Studying them increases knowledge about historical, cultural, and linguistic relations. French words are widely used in scientific terminology. Studying them facilitates the acquisition of knowledge in scientific and technical fields. By studying borrowed words, one can observe the development process of the Uzbek language and understand the mechanism of adopting new words.

Keywords: Lexicon, advance, address, album, questionnaire, ensemble, poster, ammeter, assembly.

KIRISH

Fransuz tili dunyo madaniyati, san'ati va diplomatiyasiga katta hissa qo'shgan tillardan biri hisoblanadi. Tarixiy jarayonlar davomida Leksika har qanday tilning eng dinamik va tez harakatlanuvchi qatlamidir. Tilning lug'at boyligi doimiy ravishda yangi so'zlar bilan boyib, yangilanib boradi. Bugungi kunda o'zbek tili ham boshqa tillar kabi jahon miqyosida yangi so'zlarni faol qabul qilish jarayonini boshdan kechirmoqda. Yangi so'zlarning paydo bo'lishi bevosita xalqning ma'naviy o'sishi, madaniy, siyosiy va iqtisodiy hayotidagi o'zgarishlar bilan uzviy bog'liq. Bu so'zlar xalq hayotida yuz berayotgan o'zgarishlarni aks ettirgan holda, mahalliy tilga hech qanday to'siqlarsiz kirib keladi va tilning lug'aviy tarkibida doimiy yangilanishlarni yuzaga keltiradi.

Tilning lug'aviy tarkibi barqaror elementlar majmuasidan iborat bo'lsa-da, u yangi tushunchalar va leksik birliklar bilan muntazam boyib boradi. Ayniqsa, o'zbek tiliga kirib kelgan yangi so'zlarning lug'atlarda qayd etilishi va tilda mustahkam o'rin topishi bu jarayonning muhim bosqichidir. O'zbek tilining izohli lug'atlari har yili yangi so'zlar bilan to'ldirilayotgani ham tilning boyib borish jarayonini yaqqol ko'rsatib beradi.

Mazkur tadqiqot doirasida o'zbek tili izohli lug'ati orqali tilimizga fransuz tilidan kirib kelgan so'zlarning o'ziga xos xususiyatlarini ko'rib chiqish, ularning tilimizda qanday qaror topganligini o'rganish niyatidamiz. Bundan tashqari, kundalik hayotda faol qo'llanilayotgan so'zlarning mohiyati, semantik tarkibi va madaniy ahamiyatini aniqlash orqali ularning tilimizdagi o'rnini yanada chuqurroq ochib berishga intilamiz.

O'zlashma so'zlar har bir tilning rivojlanish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Til tarixida o'zlashma so'zlar orqali milliy til madaniy, iqtisodiy va ilmiy rivojlanishga moslashadi. Fransuz tilidan o'zlashgan so'zlar ham O'zbek tilida o'ziga xos o'rinni egallagan bo'lib, ular madaniyatlararo aloqalarning natijasi sifatida yuzaga kelgan. Ushbu maqola fransuz tilidan o'zlashgan so'zlarning semantik, morfologik va pragmatik xususiyatlarini IMRAD talablari asosida tahlil qiladi.

ADABUYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llanildi:

- Korpus tahlili:** O'zbek tilida fransuz tilidan o'zlashgan so'zlarning zamonaviy qo'llanilishi kuzatildi.
- Leksikografik tahlil:** O'zbek tilidagi lug'atlar va fransuzcha-o'zbekcha so'zlashuv kitoblari asosida o'zlashma so'zlar aniqlab chiqildi.
- So'rovnoma:** Turli yoshdagi o'zbek ona tili sohiblari orasida o'zlashma so'zlar bo'yicha so'rovnoma o'tkazildi.

Ushbu metodlar orqali fransuz tilidan o‘zlashgan so‘zlarning kelib chiqishi, qo‘llanilish sohalari va ma‘no o‘zgarishlari o‘rganildi.

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, fransuz tilidan o‘zlashgan so‘zlar asosan quyidagi yo‘nalishlarda uchraydi:

1. Madaniyat va san‘at:

"Balet" (ballet), "rejissor" (réalisateur), "artist" (artiste).

2. Moda va kiyim-kechak:

"Kostyum" (costume), "pardoz" (parure), "aksesuar" (accessoire).

3. Fan va texnika:

"Matematika" (mathématique), "fizika" (physique), "kompyuter" (ordinateur).

4. Ijtimoiy-siyosiy terminlar:

"Prezident" (président), "ministir" (ministre), "parlament" (parlement).

Semantik o‘zgarishlar: Ko‘plab so‘zlar o‘zbek tilida original ma‘nosini saqlagan holda qo‘llanadi, biroq ba‘zilari yangi ma‘nolar bilan boyitilgan.

Morfologik o‘zgarishlar: So‘zlar o‘zbek tilining grammatik tizimiga moslashgan. Masalan, “rejissorlar” so‘zining ko‘plik qo‘shimchasi qo‘llanilgan.

Pragmatik xususiyatlar: O‘zlashma so‘zlar zamonaviy o‘zbek tilida ko‘proq yoshlar tomonidan, ayniqsa ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalarida ishlatiladi.

MUHOKAMA

Fransuz tilidan o‘zlashgan so‘zlar madaniy va iqtisodiy aloqalarning natijasi sifatida O‘zbek tilida o‘z o‘rniga ega bo‘lgan. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, ushbu so‘zlar o‘zbek tilining rivojlanishiga va boshqa tillar bilan integratsiyaga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, san‘at, moda va texnika sohasida ushbu so‘zlarning roli katta. Lekin, ba‘zi o‘rinlarda o‘zlashma so‘zlarning haddan tashqari ishlatilishi tilning asl boyligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Xususan, hozirgi zamonaviy til rivoji jarayonida fransuz tilidan o‘zlashtirilgan so‘zlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu so‘zlar o‘zbek tili lug‘at tarkibini boyitib, unga yangi ma‘no va uslubiy tuslar baxsh etmoqda. Bunda nafaqat o‘zlashgan so‘zlarning o‘zbek tiliga moslashuvi, balki ularning turli ilmiy, madaniy va kundalik muloqotda qo‘llanishi ham diqqatga sazovordir. Shu sababli tilshunoslar va leksikograflarning bu boradagi izlanishlari nafaqat lingvistik, balki madaniy-ma‘naviy jihatdan ham dolzarb ahamiyatga ega. Bugungi kunda fransuz tilidan o‘zlashtirilgan so‘zlar nafaqat o‘zbek tilini boyitib, balki xalqaro muloqotlarni yanada mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Bu

tilimizning ochiqligini, rivojlanish salohiyatini va turli madaniyatlarni qamrab olish qobiliyatini namoyish etadi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni alohida ta'kidlash joizki, til – bu jamiyatning hayoti, madaniyati va ma'naviyatini aks ettiruvchi tirik organizmdir. U doimo rivojlanish va o'zgarish jarayonida bo'lib, har bir yangi davr til boyligini yangi atamalar, so'zlar va iboralar bilan boyitadi. Lug'atlar esa bu rivojlanishning muhim ko'zgusi sifatida nafaqat jamiyatni dunyo bilan bog'lovchi vosita, balki o'zaro tushunishni mustahkamlovchi manba hamdir.

Xalqning lug'at va so'z boyligi uning turmush tarzi, tafakkuri va madaniy o'ziga xosligini aks ettiradi. Shu sababli barcha tillardagi izohli lug'atlar faqat so'zlarning ma'nosini izohlab qolmay, balki jamiyatning tarixiy, madaniy va ijtimoiy taraqqiyotiga ham guvohlik beradi. Bu lug'atlar zamon o'tishi bilan jamiyat hayotining aks-sadosi sifatida doimiy ahamiyatga ega bo'lib kelmoqda.

REFERENCES

1. A.Hojjiyev. O'zbek tilining atamalar lug'ati
2. Азим Хожиев. Тилшунослик терминларининг изоҳли луғати.ТОШКЕНТ «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» давлат илмий нашриёти
3. Jurayeva Sh.X. "CHET TILINI O'QITISHDA ELEKTRON DARSLIKLARNING AHAMIYATI". Eurasian journal of Academic research. Volume 1, Issue 8. 98-100.2021.
4. Jurayeva Shalola Xusanboyeva, "FRANSUZ TILIDAN O'ZBEK TILIGA O'ZLASHGAN SO'ZLARNING IFODALANISH XUSUSIDA". ACADEMIC RESEARCH IN MODERN SCIENCE ,International scientific-online conference, page 45,46,47,48.
5. Deliqonov Islom Teshaeovich. (2021) L'interculturel en francais langue etrengere. Международная научно-практическая конференция. 3 (3) 135-137.

